11. I kulisserna

26 maj – 8 oktober 1978

Det tog lite tid innan jag bestämt mig för vad jag skulle skicka till professorn. Tydligen hade jag gjort ett gott intryck på honom.

Redan två dagar efter vårt första samtal, ringde han upp mig igen, tre gånger på samma dag. Han sa att han fortfarande var motarbetad av mina chefer. Han undrade om jag kunde ta fram det material som han inte fick tillgång till den "officiella" vägen. Jag lovade försöka hjälpa till och fick börja med att lämna in en beställning på microfotografering i stor skala till tryckeriet.

För att få tag i allt statistiskt underlag sjökortsutredaren ville ha, behövde jag gå igenom våra interna arkiv ganska grundligt. Jag njöt av den beordrade friheten och kunde naturligtvis inte blunda för andra intressanta och aktuella handlingar jag stötte på.

I det bunkerlika huvudarkivet på bottenplanet var det dessutom svalt. Värmeböljan hade slagit till, och ute var det drygt trettio grader i skuggan. Det var minst lika varmt på mitt tjänsterum.

För att få med det senaste årets statistik, behövde jag besöka sjökarteavdelningens expedition. Där fanns pärmarna som ännu inte levererats till huvudarkivet. Det var ingen trevlig uppgift och jag drog mig för att gå dit. Men redan på avstånd förstod jag att Hallbjörner var borta. Jag hörde glada skratt och en radio spelade skvalmusik.

Den 5 juni postade jag tre tunga kuvert med material till professor Bjerhammar. Tre dagar tidigare hade Birger Sjölins träffat justitiekanslern. Mörkläggningen nådde nya höjdpunkter. Det skulle dröja länge innan jag fick veta vad som sagts.

”Allt sedan olycksdagen har från kritikernas sida hävdats att sjökortet är orsaken till det inträffade. Man utnämnde omgående sjökortet till boven i dramat och har därefter envist vidhållit denna inställning, som är helt felaktig. I själva verket saknade sjökortet helt betydelse för grundstötningen…”

Min läromästares omdöme om mig som person och sakkunnig, kunde indelas i två perioder. Dels de första tio åren, 1967 fram till Tsesis grundstötning 26 oktober 1977:

” Samarbetet mellan mig och Anders Ahlmark gick bra, och jag trodde nog att Anders Ahlmark hade någon aktning för min person. Hans hustru, Christina Ahlmark, är mycket duktig i sitt arbete, snabb och effektiv. Jag lade mig ut för dem båda vid utlokaliseringen, och båda erhöll en betydande befordran…”

Och tiden därefter:

”Det Anders Ahlmark kan – vilket inte är särskilt mycket – har jag lärt honom”

”Anders Ahlmark vet inte vad han talar om. Han avslöjar en förödande brist på insikter i kartografi…”

”Ahlmarks okunnighet leder honom till oriktiga bedömningar och slutsatser…”

”Det är hans otillräckliga kunskaper och insikter som får honom att utveckla sina åsikter om Tsesisfallet utifrån felaktiga utgångspunkter, vilket för med sig att allt han säger endast resulterar i snedvridningar av fakta och orsakssammanhang kring grundstötningen…”

”Anders Ahlmark är inte ansvarig vare sig för något kartmaterial eller för någon detaljplanering av sjömätning. Ansvarig är Göran Nordström, chefen för mätningstekniska enheten. Anders Ahlmark saknar förutsättningar för att inneha självständigt arbete härvidlag…”

Birger Sjölin bekräftade till JK det juristen Franson sa till mig i samband med att han försökte pumpa mig på anteckningarna om Sjölins bedrägliga framställning vid sjöförklaringen.

”Jag var så angelägen att sammanträffa med Ahlmark att jag begärde detta hos generaldirektör Johansson – men Ahlmark vägrade ju! Efter detta och med hänsyn till vad som därefter inträffat… har anledning saknats för kontakter med Ahlmark. En berättigad utskällning från min sida hade ju inte tjänat något egentligt syfte.”

Till slut kom Sjölin med den ständigt och i alla sammanhang med Hallbjörner samstämmiga och återkommande ansvarsflykten:

”Avslutningsvis vill jag understryka att sjökarteavdelningens handläggning av Tsesisärendet inte styrts och skötts av Hallbjörner och mig ensamma. Det är generaldirektören, verksledningen och verksjuristerna som i alla delar haft det styrande och avgörande inflytandet…”

Professor Arne Bjerhammar hörde inte av sig mer. Jag vet inte varför. Jag visste inte heller att Bjerhammar och Gullnäs samarbetade och korresponderade. Jag kopplade aldrig ihop de båda regeringsuppdragen. Professorn skrev den 6 juni till JK Ingvar Gullnäs:

"Ärade broder. Min utredning börjar nu ta form och jag har en första utskrift i manuskript. Jag räknar med att lämna Stockholm i början av nästa vecka och åker sen till Båstad. Du kan nå mig på telefon. Skulle vi behöva ett gemensamt sammanträde kan jag kanske flyga upp till Ängelholm. Jag har bl. a. ett skriftligt material från Ahlmark. Jag kan inte se att detta material har några juridiska ’övertoner’. Det rör sig varken om ’osanna intyg’ eller ’urkundsförfalskningar’. Endast rent tekniska saker diskuteras. Så jag tror att materialet är ointressant för dig.

Hälsningar Arne Bjerhammar ”

Bjerhammar fick själv flera brev till sin sommarbostad i Båstad. Målet brevskrivarna hade var uppenbarligen att få professorn att frångå sina direktiv. Det skulle naturligtvis smaka mumma om sjökortsutredaren inte skulle genomskåda den kartografiska bluffen och ställa sig på verkets sida i Tsesisärendet. Birger Sjölin inledde övertalningsförsöket:

”Ärade broder.

Det handlar om Tsesisgrundet. Sänder dig en del studiematerial och så lite semesterlitteratur – nå, det handlar bara om ett par av mina små funderingar kring Tsesisdramat.”

Verkets huvudvittne berättade också för professorn vad han tyckte om pressens bevakning och oss som saboterade hans planer:

”I stället har man hela tiden okritiskt tagit fram sådana uppgifter som man fångat upp hos personer med begränsade kunskaper, dåligt omdöme och dunkla avsikter och utan skrupler, samtidigt som man sökt ta heder och ära av hederliga människor, som besitter både kunskaper och omdöme”

Professorn lät sig övertalas. Mörkläggningen hade börjat ta absurda former. Jag visste inte att Bjerhammar i slutskedet ändrat sig och med sjökarteavdelningens manipulerade fakta som underlag skulle ta med Tsesis grundstötning i sin utredning. Sjökortsutredaren skickade sitt utkast på remiss till verksledningen. Men Hallbjörner var ändå inte nöjd. Sjökartedirektören behövde sex maskinskrivna sidor till sina anmärkningar på professor Bjerhammars utredning som i vissa delar var kritisk. Det blev en märklig balansgång mellan att både kritisera och ”smörja” professorn, ljuga och slippa ta ansvar. Hallbjörner skrev:

”Jag är imponerad av att du på så kort tid fått ihop ett så förnämligt aktstycke. Ändå är våra ändringsförslag ganska många. Men som du ser är det inga stora saker. Vår ambition har varit att Din utredning ska bli så ’riktig’ som möjligt så att det ej efteråt blir någon kritik om ’felaktiga sakuppgifter’ m.m. Hoppas Du förstår och uppskattar detta och ej tror att vi är ute för att ‘lägga oss i’. Take it or leave it.”

”Det har ansetts att i en sådan här offentlig utredning bör det ej stå personnamn utan att uppgifterna t ex har lämnats av ’Sjöfartsverket’. GD har särskilt påpekat detta.”

”Även om jag är kritisk till den förra ledningens policy att inte föra in djupkartornas information i sjökorten vet jag att personalen haft direktiv att ej göra det (och det är därför vi nu har en sådan omöjlig arbetssituation) så är det för mig angeläget att inte peka ut några syndabockar.”

”Din utredning kommer att läsas med stort intresse av många. De flesta kommer dock icke att läsa hela utredningen utan kommer att ta fasta på kapitel 16 – sammanfattningen.

Kapitel 16 kommer att läsas av många tidningar och de kommer att dra sina slutsatser och göra sina kommentarer direkt vad detta sammanfattande kapitel ger… Du har i utredningen gjort vissa uttalanden som icke minst i nu rådande situation är väsentliga för oss och som är uttryckta på ett utomordentligt sätt…”

”Är det förmätet att föreslå att Du låter en sammanfattning av dessa uttalanden utgöra ett sista stycke – ’klämmen’ – på avsnitt 16? Detta är vårt främsta önskemål.”

När Bjerhammar var fast, var det bara att mata på. Nu gällde det hitta så många förvirrande felkällor som möjligt i kartor och rutiner. Ju flera fel, desto större felmarginaler, ju mindre eget ansvar för sjökortsfel och hur ”berget” uppstått, tycktes vara mottot. Det var nu den totalt upp- och nedvända världen. Ord som ”otillförlitlig” och ”fel” i vår verksamhet räknades som en positiv tillgång för sjökarteavdelningens styrande i Tsesisfallet.

Sjölin hade själv konstaterat att grundtoppen från 1969 års mätning, i den datautvärderade djupkartan satt exakt på rätt ställe i Tsesis skrov. Djupkartan som var det bindande beviset för försummelserna skulle förklaras otillförlitlig till varje pris trots att den redan använts i rättelsearbetet och var den enda gällande dokumentationen av grundet. Hallbjörner skickade med Sjölins eget hopkok för att få stöd av professorn som naturligtvis inte visste något om sammanhangen:

”100-metersfel på Hydrodisten, vinkelfel vid orientering av eller mätning med teodoliten. Avståndshållningsfel mellan båtarna i krattan framför allt i kurs mot land och nära grund och land vid sjöhävning, dålig positionshållning hos båtarna i formationen, markeringsfel, och/eller positionsangivningsfel på ekogrammen, protokollförningsfel, där protokollen och ekogrammens uppgifter icke överensstämmer, djupfel på ekogrammen, svårtolkade ekogram på grund av dålig registrering, interferenser, fisk och bottenvegetation, annan störning etc. Redan i samband med ekograminformationens digitalisering uppstod fel som kunde bero på den mänskliga faktorn, fel hos mätbord, fel hos analog-digitalomvandlaren, fel hos manuell skrivenhet, fel hos hålremsstans, dålig kvalité på hålremsor etc. Lässvårigheter från hålremsan, datamaskinfel, utskriftsfel på grund av fel på radskrivaren etc.

Det är uppenbart att det blev en mycket komplicerad och svårlöst uppgift att rätt analysera slutresultaten från hela denna bearbetningsprocess om man betänker att till de många olika felen i ingångsdata kunde adderas en rad fel vid databearbetningen…”

Kammaråklagaren Lindberg från JK-ämbetet hade tagit över förhören av verkspersonalen i vissa delar. När Christina kom ut från förhöret var hon nästan knäckt, och helt tappat tron på en opartisk utredning. Hon hade mött en otrevlig och nonchalant attityd från förhörsledaren. Hon tyckte det kunde liknas vid ett korsförhör av en brottmålsadvokat. Christina fick känslan av att bara hennes närvaro var en belastning för JK. Det var inte bra. Hade hon sett en tendens som jag missat?

Det samordnade motståndet mot mig i JK-utredningen inriktades på min kompetens och trovärdighet. Vid det här laget – och fortfarande utan att jag visste någonting – hade både Nordström, Sjölin och nu kartredaktören – med en mun– bl.a. försökt övertyga justitiekanslern att jag blev detaljchef därför att jag inte kunde samarbeta?

Säkerhetssektionens haveriutredare stod nu i tur på Gullnäs lista. Både avdelningsdirektören och hans handläggare uttryckte sig försiktigt om sina utredningsproblem med sjökarteavdelningen. Utredningen var ju ännu inte avslutad. Den låg på remiss hos verksledningen och Hallbjörner hade annonserat att han hade många anmärkningar och skulle återkomma först efter semestern. Det väsentliga ur min synpunkt var, att handläggaren inte kommit till samma uppfattning om grundets läge i sjökortet som mina chefer.

Det blev ett nytt midsommarfirande i Stockholm. Jag fick chans att träffa mor som nu var hemma igen och mådde förhållandevis bra.

När jag kom tillbaka efter helgen fick jag mitt redigerande förhörsprotokoll från JK. Det var på tolv sidor. När jag väl begrep den udda skrivform justitiekanslern använde, tyckte jag att det såg okej ut.

För att inte försena JK en minut, och visa att jag stod för det jag sagt, rättade jag bara ett par skrivfel och skickade tillbaka protokollet undertecknat samma dag. Det positiva intrycket jag fick, gav mig råg i ryggen. I ett bifogat meddelande såg jag fram emot den utlovade fortsatta kontakten med JK Gullnäs.

Jag köpte en reseskrivmaskin och jobbade intensivt med att sammanställa mina tankar och renskriva mina anmärkningar. Christina var inte så glad och nattsömnen blev kort. Umgänget med

resten av familjen begränsades den här veckan till ett gemensamt bastubad och en metarkväll vid Bråvikens strand. Jag hade täta kontakter med mor.

Med semestermånaden juli infann sig den verkliga stiltjen. Jag försökte koppla av ett par veckor. Vi stannade hemma. Christina påminde mig om att jag inte hade rakat mig på nästan en vecka. Det skulle ta några dagar till innan jag skrivit färdigt. Men på dagtid gjorde vi cykel- och kanotturer i omgivningarna. Jag tränade mycket på min elorgel. Trädgården, som var ett av mina stora intressen, fick sitt. De första jordgubbarna hade mognat, hallonskotten hade blivit meterhöga och humlen växte långt upp på taket. Nappavvänjning genom mutor pågick för fullt med viss framgång. På TV tog Björn Borg sin tredje raka Wimbledontitel.

I övrigt var det lugnt på ”fronten”, i mitt tycke oroande lugnt. Jag hörde ingenting från Arnljot i Norge och JK Ingvar Gullnäs hörde inte av sig heller. Tankarna började mala igen.

Kunde han utreda en mörkläggning utan mitt material? Skulle han komma någon vart bara genom att skicka protokoll fram och tillbaka – knappast, tänkte jag. Ett envist rykte från en journalist sa att Gullnäs tänkte släppa sitt beslut mitt under industrisemestern. Jag fick en obehaglig känsla att jag kunde bli överkörd. Christinas intryck under kammaråklagarens otrevliga förhör förstärkte den känslan. Om Gullnäs skulle komma till beslutet att han saknade material för att styrka mörkläggningen, så inte skulle det bero på mig i alla fall.

Jag tog det säkra före det osäkra och skickade den 17 juli in mina synpunkter och anmärkningar på allt som hänt – före – under och efter sjöförklaringen. Jag hade satt ihop det systematiska myglet i punkter. Till de sextio anmärkningarna jag redan gjort i sjöförklaringsprotokollet hade jag lagt till minst lika många där jag stödde mig på händelser, iakttagelser och skriftligt material som jag ansåg hade med fusket att göra. Det blev ett rejält kuvert. I ett följebrev gick jag utredningen i förväg:

Inledningsvis frågade jag JK Gullnäs om det var möjligt att bevisa att Sjöfartsverket ”medvetet förtigit viktig information och ”systematiskt försökt mörklägga en för ansvarsfrågan kritisk detalj”

Jag svarade själv på frågorna genom att ta upp några omständigheter som underlättade möjligheten för den som inte kunde motstå frestelsen att mörklägga det egna ansvaret.

Jag pekade på vår monopolställning och vår unika verksamhet. Vetskapen om att utomstående kompetent insyn saknades. Att våra bedömningar normalt inte kan ifrågasättas.

Jag frågade JK hur det får vara möjligt att ett statligt verk, helt utan insyn eller kontroll utifrån, självt får utreda sina egna misstag och preparera materia, allt för att få lotsen fälld för tjänstefel?

Jag tänkte på mitt möte med pensionären och sjömätningsledaren kapten Grinne och i viss mån Hallbjörners utskällning av Sjölin när jag frågade JK om en enskild tjänsteman hade rätt att någon gång göra ett misstag och också ha rätten att erkänna det? Jag skrev att det var min förhoppning att mitt material skulle hjälpa till att ”rensa luften inom vårt sjöfartsverk”, som vår GD Lennart Johansson uttryckt sig. Jag avslutade med en sammanfattning:

” ’Mörkläggningen’ av Sjöfartsverket skuld till Tsesisolyckan började i samma ögonblick som olyckan blev känd på sjökarteavdelningen i Norrköping. Ett stort och för lekmannen till synes objektivt material presenterades vid sjöförklaringen. Allt material som på något sätt skulle kunna lägga skugga över verket lämnades hemma. Många tjänstemän blev ’indragna’ och fick bilda en

trovärdig ram. Förhören blev ändå längre och svårare än man väntat och många motsägelser blottades.

Efter drygt fem månader vågade man inte längre hålla inne med tryckning av det 'nya' sjökortet över olycksplatsen, trots att inte förhandlingen om skulden avslutats. Det gamla kortet var sedan länge slut i lagret.

Det avslöjades att man rättat sjökortet med drygt hundra fel från de mätningar 1969, som tidigare förklarats otillförlitliga vid sjöförklaringen i Stockholms Tingsrätt.

Tsesisgrundet har förts in i den nya sjökortsbilden, låt vara att man frångått sjösäkerhetsprinciper. Samtliga fyrar i området har sedan mätningsresultaten från 1969 blivit 'kända', sektorerats om. Tsesisgrundet och andra känsliga passager har prickats ut och mängder av djupsiffror och 10-m kurvor har ändrats. De senare är 'farliga grund'.

Rättelsearbetet har tagit fjorton dagar för en tjänsteman att utföra, men det har tagit åtta år och en oljekatastrof, och dessutom tjugo nytryck av sjökort 721 innan de nonchalerade mätningsresultaten infördes på sin slutliga plats – i sjökortet.

Trots dessa enkla fakta, som man varken behöver fyrtio, tolv eller ett tjänsteår för att begripa, fortsätter Sjöfartsverket att bedyra sin oskuld.

Verkets del av skulden skulle redan olycksdagen kunnat sammanfattas på ett A4-blad, men gjordes i stället till ett gigantiskt spel med många tjänstemän och stora summor som insats."

När jag kom tillbaka efter den korta ledigheten var stämningen på jobbet fortsatt dämpad i avvaktan på JK: s beslut. Även om jag återigen kunde röra mig ganska fritt visste jag att jag var observerad av vakande ögon. Begränsningarna i mina möjligheter att utföra mitt jobb på ett bra sätt fortsatte.

När jag besökte kartarkivet för ett rutinjobb, märkte jag att jag var iakttagen. Den kvinnliga personalen lämnade mig inte i fred. Hon följde mig med blicken hela tiden när jag letade i register och öppnade plåtskåp och hurtsar. När jag blev stående och tittade ner i ett protokoll, närmade hon sig och tittade över min axel. Våra blickar möttes och jag fick ett generat leende tillbaka. Hon försökte inte komma undan, snarare få kontakt. Utan att fråga fick jag veta att jag egentligen inte längre var tillåten att hämta material i arkivet på egen hand. Om jag dök upp, skulle mitt ärende rapporteras vidare till chefen för den militärkartografiska sektionen.

När jag kom upp på rummet ringde jag upp honom direkt. Jag var besviken och förbannad och gick rakt på sak? Han förnekade inte att jag drabbats av inskränkningar. Anledningen skulle vara Hallbjörners beslut att minska antalet personer som hade tillgång till de hemliga kartorna. Militärkartografiska chefen gav som anledning att DN kommit över en djupkartekopia efter Tsesis - olyckan.

Jag tyckte det var en dålig ursäkt och berättade att Sjölin säkert kunde lämna en godtagbar förklaring i det fallet. Då fick jag en annan och mer direkt orsak kastad i ansiktet.

– Du räknas inte längre som detaljchef. Bara detaljchefer kommer i fortsättningen att ha fri tillgång till arkivet. Du har ju inga under dig, sa han torrt.

Det var ingen idé att argumentera med kommendörkaptenen som jag annars inte hade några problem med alls . Det var inte hans beslut.

Skulle jag skratta eller gråta? Hade ledningen trots allt misstankar om att jag var en rysk spion? Om jag plötsligt klassats som en säkerhetsrisk, borde verkets chef för den inre säkerheten veta det tänkte jag och ringde upp försvarskontoret. Jag fick direkt ett lugnande besked. Det vi höll på med på sjökarteavdelningen var en ren intern affär.

Nu var det dags för familjen att ta ut resterande semester och lite till. Vi skulle vara borta i nästan fyra veckor. Två skulle vi bara bada och ha det gott i Portugal.

När vi kom hem var det bara att ställa om sig. Christina och jag var beredda på en psykiskt jobbig fortsättning. Gullnäs utredning var redan inne på sin tredje månad och vi väntade ett beslut när som helst. Oavsett utgång visste vi att det skulle bli tufft. Allting tydde på det. Vi ansökte båda om att arbeta 6-timmarsdag. En lagändring hade gjort det möjligt i vår roll som småbarnsföräldrar. Kanske skulle det bli vår räddning? Vi hade egentligen inte råd med det, men fördelarna vägde över. Nu var det tungt att bara ta sig till jobbet.

Men det fanns positiva inslag. Jag hade inte glömt det lokala fackets stöd Nu hade jag fått mer konkret och moraliskt viktig hjälp.

En förmiddag fick jag besök av Anita, min sektionsordförande i facket. Utan omsvep visade hon mig utskriften av vad hon sagt när hon mötte JK. Hon berättade inledningsvis att mitt larm till pressen gav olika reaktioner och diskuterades livligt inom facket. Anita och sektionsstyrelsen gick emot avdelningsordförandenas inlägg i debatten som de ansåg skulle öka motsättningarna och bitterheten. Anita avslutade:

”Många av ST-Sjöfarts medlemmar inom centralförvaltningen arbetar på sjökarteavdelningen. Av dessa har jag även före Tsesisolyckan fått veta att förhållanden på sjökarteavdelningen inte var tillfredsställande i alla avseenden.

De olika enheterna fungerade bra för sig, men relationerna mellan enheterna sades vara mindre goda, liksom det ’vertikala’ relationerna, dvs. förhållandet till chefen och mellan chefer på olika nivåer.

Genomgående i all kritik mot förhållandena på sjökarteavdelningen var Hallbjörners stora makt, den rädsla hans skapade och den strikta hierarki han byggt upp kring sig. Det är nog de flesta anställdas uppfattning att Hallbjörner också i verksledningen har ett mycket stort inflytande och påfallande ofta får sin vilja igenom.”

Anitas mod gjorde henne förstås till hjälte i mina ögon, men jag frågade henne allvarligt om hon över huvud taget var medveten om vem hon kritiserat och vilka konsekvenser det skulle kunna få? Uppenbarligen var hon inte intresserad av karriär. Hon utstrålade självförtroende och jag fick bara ett leende till svar innan hon tog tillbaka protokollet och lämnade mig lika snabbt som hon kommit. Jag stod häpen kvar och kunde inte släppa tanken på eventuella följder för Anita.

Justitiekanslern hade nu hört nästan alla som stod på generaldirektörens önskelista. Men Arnljot befann sig i Norge på långsemester. Arnljot hade träffat Gullnäs tidigare. De hade bott grannar och dessutom tidigare suttit tillsammans i en statlig utredning under fem år. Gullnäs skickade ett brev till Arnljot och avslöjade i en mening att han hade svävande direktiv och möjliga juridiska intressen i ärendet?

"Broder ... Som du vet har jag fått uppdrag av regeringen att utreda hur Sjöfartsverket skött Tsesis-affären eller kanske mer exakt om verket genom försummelse för olyckan på något sett är skuld till denna ..."

De bestämde träff i Oslo. Arnljot stod på sig under förhöret. Han berättade om informationstorkan på verket och sina egna utredningar. Tsesisgrundets redovisning i sjökortet, tyckte han var en förfalskning. Arnljot trodde att sjökarteavdelningen chefer bara ville rädda sitt eget ansvar. Han var besviken.

När Arnljot kom hem, hade vi mycket att prata om innan vi summerat läget. Arnljot var osäker på var Gullnäs stod. JK hade behållit sin integritet och inte avslöjat någonting vartåt det lutade. Vår förhoppning var naturligtvis att JK i kraft av sin ställning skulle kunna åstadkomma en förändring på jobbet. Från vår horisont var det uppenbart att Ingvar Gullnäs måste ta åtminstone ett par av våra chefer i örat och lyfta dem av scenen. Allt material som behövdes för ett det beslutet tyckte vi låg på bordet. Någon annan utgång fanns inte i vår tankevärld.

Det gick många rykten. Journalisterna på DN ringde ibland för att höra sig för om utvecklingen på verket. De var för sin del helt säkra på att verket skulle "stekas" i JK-utredningen. Det var nästan frågan om att vi skulle få "lägga ner" verksamheten? En förutsägelse från DN-journalist nummer två som förmodligen skulle tolkas positivt?

Arnljot och jag tyckte att utvecklingen på det hela såg bra ut. Vi fortsatte att försöka ligga steget före och hela tiden analysera läget. Tempot kunde vi inte påverka. Vi diskuterade rykten, stora och små händelser i vår omgivning och i media. Det som hände i det fördolda, hade vi naturligtvis ingen kontroll på. Att vi i vår kritik mot sjökartedirektören fick ännu mer oväntad draghjälp, kunde vi i det här läget inte veta − inte ens ana.

Statskontorets översyn av Sjöfartsverkets organisation var nyligen avslutad. Avdelningsdirektören Gissdahl som hade basat för utredningen, tog nu själv kontakt med JK när han fått veta att Gullnäs skulle gå in på verket. Han ville berätta om sina egna erfarenheter av förhållandena på sjökarteavdelningen. Det samtalet resulterade i ett sexsidigt protokoll. Gissdahl berättade för JK att han mindes de problem som jag hade listat från våra veckomöten, och vad han själv hade fått för intryck på olycksdagen den 26 oktober, elva månader tidigare.

”Jag framhöll för Anders Ahlmark att det var högst osäkert om man överhuvudtaget skulle komma in på hans frågor eftersom chefen på för sjökarteavdelningen, Hallbjörner hela tiden systematiskt motverkat varje som helst försök från Statskontorets sida att länka över utredningsarbetet att också omfatta sjökarteavdelningens inre verksamhet.”

"Den dag Tsesisolyckan inträffade sammanträdde en tvärgrupp i vilken också ingick tjänstemän från sjökarteavdelningen - Anders Ahlmark var dock inte med. Deras spontana reaktion var att det alls inte förvånade att en grundstötning skett i det området eftersom det där fanns så mycket sjömätningsmaterial som inte var utvärderat.

Därför hade jag förväntat mig att man från verkets sida officiellt skulle förklara att mätdata fanns som man ännu inte hunnit redovisa i sjökortet. Så blev det emellertid inte. I stället kom man med undanflykter och glidningar ...

Hallbjörners röst gör sig gällande i allt som kommer från sjökarteavdelningen även om han oftast föredrar att inte synas utåt.

Under det fortsatt utredningsarbetet hade Hallbjörner gått ganska hårt åt en av de fackliga representanterna i ledningsgruppen, nämligen Runeberg. Han hade, efter vad han berättade för mig, blivit utsatt för påtryckningar från Hallbjörner att ansluta sig till sjökartedirektörens åsikter ...

Ju längre arbetet med slutrapporten kommit desto klarare har Hallbjörners försök att isolera sjökarteavdelningen kommit fram. Som den starke person han är har Hallbjörner lyckats få med sig de övriga i ledningsgruppen, generaldirektören inbegripen. För mig och mina medarbetare och för projektgruppen i övrigt stod det på ett tidigt stadium klart att sjökarteavdelningens isolering och Hallbjörners absoluta motvilja mot integrering av verksamheten inger stora farhågor för Sjöfartsverkets framtid."

JK Gullnäs utredning av kritiken om mörkläggning, började närma sig slutet. Bland de sista som hördes på generaldirektörens lista var verksjuristerna. Franson fick utlopp för sin frustration i vårt umgänge och fick ljuga ordentligt för att få ihop det.

”Jag fick intrycket att Anders Ahlmarks uppfattning om sina arbetsuppgifter inte helt stämde överens med sjökarteavdelnings lednings uppfattning om vad han gjorde, kunde göra och borde göra.

Ahlmark hade inte velat gå vidare till generaldirektören eller till allmänna sektionens tjänstemän då dessa därigenom skulle bli kompromettterade. De skulle säkert av Hallbjörner och Sjölin övertygas om att Anders Ahlmark hade fel, och när den verkliga sanningen – Anders Ahlmarks sanning – uppdagades, skulle de råka i en besvärlig situation…

Vid samtalet framskymtade att Anders Ahlmark var missnöjd med arbetsförhållandena på sjökarteavdelningen och att detta missnöje med stor sannolikhet påverkat hans agerande i Tsesisärendet. Dessutom förelåg uppenbarligen en personlighetskonflikt mellan Anders Ahlmark och Hallbjörner. Tvivelsutan reagerade Anders Ahlmark inte bara av förnuftsskäl.

Vad Anders Ahlmark har att komma med torde, enligt min mening utgöra blott och bart värderingar.

….Grinne har gjort en felbedömning ansåg Anders Ahlmark. Han borde ha slagit larm eftersom han träffat på ett tidigare okänt grund…”

DN-journalisterna tog nya tag. Nöring på säkerhetssektionen berättade nu i en stort uppslagen intervju om de svåra lojalitetskonflikter som verkets egna olycksutredare hamnat i. De ville redovisa alla fakta som kunde förbättra sjösäkerheten, men inte mött någon förståelse från andra enheter inom verket.

Säkerhetssektionens interna Tsesisutredning var klar i ett första koncept redan i juni. Nu, under pågående utredningar, beslutade verksledningen att sekretessbelägga utredningen.

Driftdirektören Haggård i verksledningen avslöjade i DN att innehållet var känsligt. ”Mitt i en för staten dyrbar process, vill man naturligtvis inte sätta vapen i händerna på motståndarna”, sa han. Men det gick bra att komma tillbaka när processen väl var över.

På DN var journalisterna beredda att lägga ner en hel del jobb för att ändå komma över utredningskonceptet. När en formell begäran hos generaldirektören avslogs, vände sig tidningen till domstol, men utan framgång.

Först den 6 oktober var Hallbjörner klar med ett remissvar på säkerhetssektionens Tsesiskoncept. Sjökartedirektören höll fortfarande fast vid att sjökortet inte orsakat grundstötningen. Han kom med mer kritik, synpunkter han i praktiken inte vågade stå för själv. Några dagar senare överlämnades femton sidor kritisk till utredarna. Det hade rubriken "Internt arbetsmaterial", med underrubriken "Detta skall alltså icke in i akten."

Hela familjen tog i den kommande helgen bilen för att hälsa på mor som låg på sjukhuset igen. Vi kunde inte anan att det här var sista gången barnen skulle få se farmor. Behandlingen med cellgifter hade av allt att döma misslyckats och mor hade blivit stadigt sämre. På morgonen hade hon hittats avsvimmad på golvet. Dagen därpå var mor bättre igen när Christina och jag hälsade på ensamma.

Samvetet gnagde. Skulle jag vara till hands hos mor, eller var det viktigare att hålla ställningarna på jobbet och fullfölja det jag hade tagit på mig i JK-utredningen? Hemma väntade ett tjockt kuvert som jag ville läsa och svara på.

Att jag valde att åka hem skulle jag få anledning att ångra. Kanske var det så att jag vägrade att acceptera det ofattbara, att vår kära mor och farmor höll på att lämna oss redan innan hon fyllt sjuttio.